

Tämä on rinnakkaistallenne.

Rinnakkaistallenteen sivuasettelut ja typografiset yksityiskohdat *saattavat poiketa* alkuperäisestä julkaisusta.

Julkaisun tekijä(t): Vaara, Heli; Klemola, Katriina; Arhio, Kaija

Julkaisun nimi: Pohjois-Pohjanmaan yrittäjyyskasvatuksen mallin kehittäminen VÄ-KEVÄ-hankkeessa

Julkaisuvuosi: 2022

Versio: Julkaistu versio

Käytä viittauksessa alkuperäistä lähdettä:

Vaara, H., Klemola, K. & Arhio, K. (2022). Pohjois-Pohjanmaan yrittäjyyskasvatuksen mallin kehittäminen VÄKEVÄ-hankkeessa. In K. Arhio & M.-L. Kaakko (Eds.), *Yrittäjyyskasvatuspäivät 28.–29.9.2022 – Yrittäjyyskasvatus 4.0 Entrepreneurship Education Conference – Entrepreneurship Education 4.0 YKTS2022 konferenssijulkaisu 2022* (pp. 137-140). Kokkola: Centria-ammattikorkeakoulu.

<https://urn.fi/URN:NBN:fi-fe202301317782>

POHJOIS-POHJANMAAN YRITTÄJYYSKASVATUKSEN MALLIN KEHITTÄMINEN VÄKEVÄ-HANKKEESSA

Heli Vaara, Oulun yliopisto, heli.vaara@oulu.fi

Katriina Klemola, Oulun ammattikorkeakoulu

Kaija Arhio, Centria-ammattikorkeakoulu

TIIVISTELMÄ

Esiteltävän kehittämistyön tavoitteena oli luoda Pohjois-Pohjanmaalle yhteinen kestävän kehityksen, digitalisaation ja kansainvälisyyden osaamistavoitteet sisältävä uusi yrittäjyyskasvatuksen malli. Kehittämisen taustana oli aiemmin maakunnassa laadittu yrittäjyyskasvatuksen strategia ja toimintaohjelma sekä muut koulutusta ohjaavat dokumentit. Mallin laadinta on toteutettu ESR-rahoitteisessa Kestävä kehitys, digitalisaatio ja kansainvälisyys osana yrittäjyyskasvatusta – VÄKEVÄ-hankkeessa. Hankkeen toteuttajina ovat Oulun yliopiston Kerttu Saalasti Instituutti, Oulun ammattikorkeakoulu, Koulutuskuntayhtymä OSAO, Koulutuskuntayhtymä Brahe, Jokilaaksojen koulutuskuntayhtymä JEDU, Centria-ammattikorkeakoulu ja Oulun kaupunki. Tämä laaja toteuttajajoukko edustaa laajasti eri kouluasteita.

Kehittämistyön kautta on kiinnitetty kestävä kehitys, digitalisaatio ja kansainvälisyys uusina elementteinä mukaan yrittäjyyskasvatuksen ehjälle polulle varhaiskasvatuksesta korkeakouluihin asti. Nämä ovat näkyvissä myös kouluastekohdaisina osaamistavoitteina.

Suunnitteluvaiheessa on huomioitu alueen aikaisemmin luotu yrittäjyyskasvatuksen strategia, VÄKEVÄ-hankkeen seututiimien työskentelyn tulokset, partneriorganisaatioiden omien kehittämistiimien työ, EntreComp (Eurooppalainen yrittäjyyskasvatuksen viitekehys) sekä erilaisia eri kouluasteita ohjaavia dokumentteja, kuten opetussuunnitelman perusteet, OKM:n ammatillisen koulutuksen linjaukset, Arenen yrittäjyysuositukset korkeakouluille.

Kehittämistyö on toteutettu laajasti alueen toimijoita osallistavana prosessina, johon on kuulunut mm. seututiimien tapaamiset kolmella kierroksella. Mallin juurruttaminen koulutusorganisaatioiden käytäntöön aloitettiin toukokuussa 2022 kolmansissa seututiimitapaamisissa ja sitä jatketaan koko lukuvuoden 2022–23 ajan erilaisten käytännöllisten toimenpiteiden avulla. Alueelle onnistuttiin luomaan yhteinen yrittäjyyskasvatuksen malli, jonka arviointi ja kehittäminen edelleen jatkuvat.

Merkittävimpänä tuloksena voidaan pitää työn jatkuvuutta. Pohjois-Pohjanmaan alueella päästään edelleen jatkamaan pitkäjänteistä työtä yrittäjyyskasvatuksessa ehjällä polulla. Uusi malli tullaan viemään käytäntöön ja sen toteutumista on tarkoitus seurata jatkossa.

Avainsanat: yrittäjyyskasvatus, yrittävä kulttuuri, yrittäjyyskasvatuksen malli

JOHDANTO JA TAUSTAA

Pohjois-Pohjanmaa on nuorten maakunta. Otsikolla Nuoret tekevät tulevaisuuden (2016) julkaistu maakunnan yrittäjyyskasvatuksen strategia ja toimintaohjelma 2016–2020 linjasi strategisiksi tavoitteiksi 1) oppijoiden yrittäjyys- ja työelämätaitojen vahvistamisen, 2) yrittäjyyden oppimisympäristöjen ja menetelmien kehittämisen ja hyödyntämisen sekä 3) yrittävän kulttuurin rakentamisen. Jo tämä maakunnan strategia laadittiin osallistavana prosessina seudullisia tiimejä hyödyntäen. Seututiimien kokoontumisten kautta aikaansaatu laaja osallistuminen strategian valmisteluun auttoi sitouttamaan maakunnan koulutusorganisaatiot yhteiseen työhön yrittäjyyskasvatuksen tavoitteiden toteutumiseksi. Strategian tavoitteiden toteuttaminen ja jalkautus koulutusorganisaatioiden toimintaan jatkui vuosina 2018–2021 toteutetussa Yrittäjyyskasvatuksen strategian toiminnallistaminen, ToTYk -hankkeessa (Arhio & Eskola 2021).

Nopea toimintaympäristöjen murros koskettaa myös koulutusta ja koulutuksen on pyrittävä vastaamaan tähän murrokseen. Vastatakseen nopeaan toimintaympäristöjen murrokseen ja tukemaan nuorten tulevaisuuden osaamista seuraavassa vaiheessa yrittäjyyskasvatuksen edistämiseen liittyvässä maakunnallisessa yhteistyössä haluttiin huomioida ajankohtaiset kestävä kehitys, digitalisaatio ja kansainvälisyys osana yrittäjyyskasvatusta. ESR-rahoitteisessa VÄKEVÄ-hankkeessa tuodaan nämä ajankohtaiset teemat osaksi käytännön yrittäjyyskasvatusta.

Kestävä kehitys nähdään koulutusta ohjaavissa dokumenteissa ja suosituksissa tärkeänä osana tulevaisuuden osaamista (Opetushallitus 2019, Arene 2020). Kestävä kehitys tulee ymmärtää laajasti sisältäen niin taloudellisen ja ekologisen

kuin sosiaalisen ja kulttuurisen ulottuvuuden. Digitaalisuuteen liittyvien taitojen kehittämiseen kaikilla kouluasteilla on panostettu entistäkin laajemmin (Opetushallitus 2019). Eurooppalainen digitaitojen viitekehys DigComp 2.2 korostaa digitaalisuuteen liittyvien osaamisten merkitystä kaikkien kansalaisten perustaitoina (Vuorikari, Kluzer & Punie 2022.). Globaaleissa toimintaympäristöissä myös yrittäjyyskasvatuksen tulee olla ajan hermolla.

OSALLISTAEN KOHTI UUTTA JA YHTEISTÄ MALLIA

VÄKEVÄ-hankkeessa järjestettiin seututiimitapaamiset Pohjois-Pohjanmaan laajan maakunnan eri puolilla: Oulun alue, maakunnan eteläosa ja Koillismaa. Seututiimit kokoontuvat kullakin alueella kolmesti: marraskuussa 2021, tammikuussa 2022 ja toukokuussa 2022. Näihin kutsuttiin mukaan laajasti opettajia, koulutusjohtajia ja muita yrittäjyyskasvatuksen tukitoimijoita työelämän ja yrittäjyyden aloilta. Seututiimien työpajoihin osallistui kattava edustus alueelta. Osallistujia oli yhteensä noin 85 eri henkilöä.

Työpajojen tausta-aineistoina hyödynnettiin mm. Eurooppalaista yrittäjyystaitojen EntreComp viitekehystä (McGallum, Weicht, McMullan & Price 2018) ja megatrendejä (Dufva, Wartiovaara & Vataja 2021). Ensimmäisten seututiimien toteutuksessa hyödynnettiin Sitran tulevaisuustajuus-työpajamenetelmää (Poussa, Lähdemäki-Pekkinen, Ikaheimo & Dufva 2021). Alueellisten työpajojen lisäksi hanketoimijoiden kokoontumisten yhteydessä koostettiin ja terävöitettiin seututiimeissä tuotettuja aineistoja. Kolmansissa seututiimien kokoontumisissa arvioitiin uuden yrittäjyyskasvatuksen mallin kouluastekohtaisia osaamistavoitteita.

Seututiimien lisäksi uuden mallin mukaisesti päivitettävää strategiaa ja siihen liittyviä osaamistavoitteita kehitettiin kullakin kouluasteella. Korkeakouluasteella prosessiin osallistettiin erityisesti yrittäjyyden toimintojen parissa työskenteleviä henkilöitä, jotka veivät asiaa eteenpäin omissa organisaatioissaan. Käytännössä tämä toteutettiin järjestämällä opetushenkilöstölle työpajoja, joiden sisältö pohjautui seututiimien työskentelyyn, työstämällä asiaa organisaatioiden kehittämistiimeissä sekä korkeakoulujen välistä yhteistyötä hyödyntäen.

TULOS: POHJOIS-POHJANMAAN YRITTÄJYYSKASVATUKSEN UUDISTETTU MALLI

Seututiimien ja hankkeen osatoteuttajaorganisaatioiden työskentelyn tuloksena kiteytyi visio: Pohjois-Pohjanmaan kestävä tulevaisuutta tehdään yhdessä. Malli sisältää yhteiset tavoitteet, yhteiset suositukset ja linjaukset, kouluastekohtaiset osaamistavoitteet sekä työkaluja tavoitteiden saavuttamiseksi. Yhteisten tavoitteiden mukaisesti yrittäjyyskasvatuksella rakennetaan kestävä tulevaisuutta, vahvistetaan osaamisidentiteettiä sekä yrittäjyys- ja työelämätaitoja ja tehdään yrittävää kulttuuria yhdessä.

KUVA 1. Pohjois-Pohjanmaan yrittäjyyskasvatuksen visio.

Pohjois-Pohjanmaan yrittäjyyskasvatuksen malli antaa suosituksia kullekin kouluasteelle yrittäjyyskasvatuksen toteuttamiseen. Konkreettiset ja ajantasaiset toimintamallit ja sisällöt ovat mallin keskiössä. Tällä tarkoitetaan sekä yrittäjyystoimintojen kirkastamista kussakin organisaatiossa että kouluasteelle sopivaa tapaa, joilla kestävän kehityksen, digitalisaation ja kansainvälisyyden teemat yhdistetään yrittäjyyskasvatuksen toimintoihin.

Mallin suosituksissa huomioidaan myös kouluasteiden väliset nivelvaiheet ja henkilökohtaistaminen. Nivelvaiheiden huomioimisella tarkoitetaan oppijan henkilökohtaisen polun huomioimista koulutusasteelta toiselle ja osana jatkuvaa oppimista. Henkilökohtaistamisella tarkoitetaan ymmärrystä siihen, että opiskelijan yrittäjyysosaaminen voi kehittyä myös koulutuksen ulkopuolella.

Malli korostaa yrittäjämäisten taitojen vahvistamista. Yrittäjyyskasvatuksellisilla toimenpiteillä tähdätään varsinaisen yrittäjyysosaamisen kehittymisen lisäksi työelämäosaamisen ja tulevaisuustaitojen kehittämiseen kaikilla kouluasteilla. Kestävä kehitys, digitalisaatio ja kansainvälisyys liittyvät tärkeinä teemoina näihin. Käytännön toiminnan kannalta oleellista on hyvien käytänteiden ja toimintamallien tunnistaminen ja hyödyntäminen.

Kehittämistyön osana jokaiselle kouluasteelle muodostettiin kestävän kehityksen, digitalisaation ja kansainvälisyyden teemat sisältävät uudet yrittäjyyskasvatuksen osaamistavoitteet. Kunkin kouluasteen toimijat keskittyivät omien kouluasteidensa osaamistavoitteiden muodostamiseen yhdessä seututiimeihin osallistuvien sidosryhmien kanssa ja kunkin kouluasteen ohjaavat asiakirjat huomioiden.

Esimerkiksi korkea-asteelle muodostetut osaamistavoitteet pohjautuvat VÄKEVÄ-hankkeen seututiimien ja asiantuntijoiden työskentelyn lisäksi Oulun ammattikorkeakoulun, Centria-ammattikorkeakoulun ja Oulun yliopiston asiantuntijoiden työskentelyyn, eurooppalaiseen yrittäjyysosaamisen EntreComp-viitekehukseen sekä Suomen korkeakoulurehtorineuvostojen (Arene ja Unifi) ja Suomen yrittäjien yhdessä luomiin yrittäjyys-suosituksiin korkeakouluille. Yrittäjyyskasvatuksen osaamistavoitteet korkeakouluasteella jaettiin kahteen pääalueeseen, yrittäjämäisten työelämätaitojen kehittämiseen liittyviin osaamistavoitteisiin ja liiketoiminnan kehittämiseen liittyviin valmiuksiin.

Uuden mallin sisältö esimerkkeineen ja kouluasteisine osaamistavoitteineen tullaan jakamaan maakunnan yrittäjyyskasvatuksen minunpolkuni.fi-sivustolle.

PÄÄTELMIÄ

Sen lisäksi, että VÄKEVÄ-hankkeen partnerit edustavat hyvin Pohjois-Pohjanmaan koulutusorganisaatioita eri kouluasteilla, hankkeen kokoamat seututiimit kokosivat laajan edustuksen maakunnan koulutusorganisaatioita ja muita yrittäjyyskasvatusta tukevia organisaatioita. Tämä kehittämistyön osallistava toteuttamistapa sitouttaa eri toimijat mallin toteuttamiseen, kuten jo aiemmin maakunnallisen yrittäjyyskasvatuksen strategian laadintaprosessissa.

Yrittäjyyskasvatuksen kehittäminen on jatkuva prosessi. Strategia antaa suuntaviivat ja käytännön toiminnot muokkautuvat kussakin yrittäjyyskasvatusta toteuttavassa organisaatiossa. Se vaatii organisaatiokohtaisia toimintasuunnitelmia ja konkreettisia tekoja yrittäjyyskasvatuksen eteen ja yrittäjyystoimintojen kehittämiseksi. Tämä edellyttää yrittävää kulttuuria ja yrittäjyys-temaan sitoutunutta johtoa ja henkilöstöä.

VÄKEVÄ-hankkeen myötä kansainvälisyys, kestävä kehitys ja digitalisaatio on saatu yhä näkyvämmiksi myös yrittäjyyskasvatuksen kenttään. Nämä teemat yhdistyneenä yrittäjyysosaamiseen luovat osaamista, joilla maakuntaan voidaan rakentaa kestävää tulevaisuutta.

LÄHTEET

Arene. 2020. Kestävä, vastuullinen ja hiilineutraali ammattikorkeakoulu. Ammattikorkeakoulujen kestävän kehityksen ja vastuullisuuden ohjelma. Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto Arene ry. Saatavissa: <https://www.aren.fi/wp-content/uploads/Raportit/2020/Kest%C3%A4v%C3%A4%20vastuullinen%20ja%20hiilineutraali%20ammattikorkeakoulu.pdf?t=1606145574>

Arhio, K. & Eskola, L. (toim.) 2021. Näkökulmia yrittäjyyskasvatukseen edistymiseen – yrittäjyyskasvatuksen strategian toiminnallistaminen Pohjois-Pohjanmaalla 1.5.2018 – 30.4.2021. Centria. Raportteja ja selvityksiä 2342-933X, Nro 48. Saatavissa: <https://www.theseus.fi/handle/10024/505161>

Dufva, M., Wartiovaara, A. & Vataja, K. 2021. Työn tulevaisuudet megatrendien valossa. Saatavissa: <https://www.sitra.fi/artikkelit/tyon-tulevaisuudet-megatrendien-valossa/>

McCallum, E., Weicht, R., McMullan, L. & Price, A. 2018. EntreComp into action – Get inspired, make it happen: A user guide to the European Entrepreneurship Competence Framework. JRC Working Papers. Saatavissa: <https://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/handle/JRC109128>

Nuoret tekevät tulevaisuuden. Pohjois-Pohjanmaan yrittäjyyskasvatuksen strategia ja toimintaohjelma. 2016. Saatavissa: <https://www.minunpolkuni.fi/wp-content/uploads/2016/11/nuoret-tekevät-tulevaisuuden.pdf>

Opetushallitus. 2019. OSAAMINEN 2035. Osaamisen ennakointifoorumin ensimmäisiä ennakointituloksia. OPH Raportit ja selvitykset 2019:3. Saatavissa: https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/osaaminen_2035.pdf

Poussa, L., Lähdemäki-Pekkinen, J., Ikäheimo, H-P. & Dufva, M. 2021. Tulevaisuustaajuus. Käsikirja työpajan vetäjälle. Saatavissa: <https://www.sitra.fi/julkaisut/tulevaisuustaajuus-kasikirja-tyopajan-vetajalle/>

Vuorikari, R., Kluzer, S. & Punie Y. 2022. DigComp 2.2: The Digital Competence Framework for Citizens - With new examples of knowledge, skills and attitudes, EUR 31006 EN, Publications Office of the European Union, Luxembourg, 2022, ISBN 978-92-76-48883-5. Saatavissa: <https://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/handle/JRC128415>